ITÄMEREN JA VESIEN SUOJELUN RAHOITUS VUONNA 2018

Ympäristöministeriön muistio/Saara Bäck ja Laura Saijonmaa

Valtiovarainvaliokunta asunto- ja ympäristöjaosto keskiviikko 18.10.2017 klo 11:45 / HE 106/2017

Valtioneuvoston vuonna 2015 hyväksymien vesien- ja merenhoidon suunnitelmien tavoitteena on vesien ja Itämeren hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpitäminen. Toimenpiteiden toteutuksella vähennetään rehevöitymistä, haitallisten aineiden päästöjä ja hallitaan muita vesi- ja meriympäristön tilaan kohdistuvia paineita sekä edistetään pohjavesien ja vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua.

Vesien- ja merenhoidon tavoitteiden edistämistä rahoitetaan momentilta **35.10.22 Eräät ympäristömenot** ja konkreettisia toimenpiteitä avustetaan momentilta **35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen**.

Vuoden 2018 talousarvioesitykseen sisältyy 1,7 milj. euron lisämääräraha vesistöjen kunnostushankkeisiin sekä vaelluskalakantojen elvyttämiseen tähtäävälle kärkihankkeelle. Ympäristöministeriön pääluokassa lisärahoituksesta on 850 000 euroa momentilla 35.10.61. Lisämäärärahalla on tarkoitus erityisesti tukea vesiluonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä vesistöjen kunnostushankkeita, jotka samalla edistävät vaelluskalojen luontaista lisääntymistä ja vesistöjen virkistyskäyttöä. Muutoin Itämeren ja vesien suojelua rahoitus säilyy kokonaisuutena aiemmalla tasolla.

35.10.22 Eräät ympäristömenot

- Vesien- ja merenhoidon suunnittelu ja toteutus	3 650 000 euroa
- Ravinteiden kierrätysohjelma	2 040 000 euroa
- VELMU	1 300 000 euroa
- Vesi- ja meriseurannat	4 225 000 euroa
Itämeren ja vesien suojelun edistäminen yht.	**11 215 000 euroa**

Vesien- ja merenhoidossa määrärahaa käytetään pääosin ELY-keskuksissa sekä tutkimuslaitoksissa tehtävään työhön. Määrärahaa tarvitaan mm. tila-arviointien tekemiseen ml. kemiallinen tila ja riskiarviointiin sekä pohjavesialueiden luokitukseen, toimenpiteiden toteutuksen edistämiseen ja seurantaan sekä viestintään. Myös tietovarantojen hallinnan kehittäminen ja tiedon avoimen käytön edistäminen edellyttää työtä vuonna 2018.

Määrärahaa käytetään myös hallituksen kärkihankkeeseen "Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön", jota toteutetaan vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden tehostamisella ja ravinteiden kierrätysohjelmalla (Raki). Kärkihankkeissa jatketaan avoimia hankehakuja uusien ja vaikuttavien vesiensuojelu- ja ravinteidenkierrätysratkaisujen kehittämiseksi. Hankehaut toteutetaan yhteistyössä MMM ja TEM kanssa. Tavoitteena on testata ja kehittää mm. rehevöitymisen ja haitallisten aineiden hallintaa, uudenlaisia vesien kunnostusmenetelmiä, hulevesien hallintaa esim. uusilla vihreää infrastruktuuria hyödyntävillä ratkaisuilla. Erityisesti Raki - ohjelman teemoja ovat yhdyskuntajätevesien sisältämien ravinteiden tehokas hyödyntäminen, ravinneneutraalin kunnan konseptin edistäminen, ruokahävikin vähentäminen ja biojätteiden hyödyntäminen. Tarkoituksena on edistää myös uusien yhteistyöverkostojen ja –muotojen syntymistä. Määrärahaa käytetään myös hankkeiden valvontaan ja vaikuttavuusanalyysiin.

VELMUn (Itämeren vedenalaisen meriluonnon kartoitusohjelma) inventointeja jatketaan monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden kannalta arvokkailla alueilla sekä alueilla, joihin kohdis-

tuu paineita. Tarkoituksena on lisätä jo kerätyn aineiston ja tiedon käyttöä mm. merialueen suunnittelussa, meriluonnon suojelussa, YVA- ja lupaprosesseissa, HELCOMin yhteistyössä ja Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian toimeenpanossa. Määrärahaa käytetään Metsähallituksen kartoitustyöhön sekä SYKEn kehittämistyöhön tiedon käytettävyyden parantamiseksi.

Vesi- ja meriseurantaa ja sen kehittämistä jatketaan. Määräraha käytetään pääosin ELY-keskuksissa, jotka vastaavat maastotehtävien ja laboratorioanalyysien ostopalveluiden hankinnoista. Määrärahalla edistetään kustannustehokkaiden uusien ympäristöseurantojen kehittämistä ja tietojen entistä avoimempaa käyttöä.

35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen

- Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen	2 871 000 euroa
- Lievestuoreenjärven kunnostushanke	500 000 euroa
- Haja-asutuksen vesiensuojeluneuvonta	1 000 000 euroa
Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen sekä haja-asutuksen jätevesineuvonta yht.	**4 371 000 euroa**

Vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteet edellyttävät toteutuakseen edelleen valtion rahoitusta. Määräraha käytetään hankeavustuksina. Toimenpiteet sisältyvät vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmiin, ja niitä on tarkennettu mm. laadituissa vesistöjen kunnostuksia ja kalateitä koskevissa strategioissa, joiden mukaan toimenpiteitä tarvitaan useissa sadoissa järvi-, joki- ja rannikkokohteissa sekä pohjavesialueilla.

Hankkeissa toteutetaan konkreettisia vesiensuojelutoimenpiteitä usein kuntien, asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen yhteistyönä. Toimenpiteillä vähennetään ulkoista kuormitusta ja toteutetaan kunnostustoimia valuma-alueilla ja vesistöissä. Avustuksilla tuetaan rehevien järvien ja merenlahtien tilaa ja vaelluskalojen luontaista lisääntymistä parantavia sekä lajien säilymisen ja monimuotoisuuden kannalta tärkeiden vesien kunnostushankkeita.

Pohjaveden suojelua edistetään edelleen avustamalla kuntia laatimaan pohjavesialueiden suojelusuunnitelmia. Suojelusuunnitelmaa käytetään alueiden käytön suunnittelussa, viranomaisvalvonnassa sekä käsiteltäessä lupahakemuksia ja ilmoituksia. Suojelusuunnitelman avulla pyritään suojelemaan pohjavettä rajoittamatta tarpeettomasti muuta maankäyttöä.

Vesien- ja merenhoidon kärkihankkeen määräraha myönnetään avustuksina hankkeisiin, joissa testataan ja otetaan käyttöön uudenlaisia etenkin ravinteiden ja haitallisten aineiden vesistökuormitusta vähentäviä ja raaka-aineiden talteenottoa kehittäviä menetelmiä.

Määrärahaa käytetään myös Lievestuoreenjärven Laajalahden kunnostushankkeen loppuun saattamiseen. Hankkeen viimeinen vaihe käsittää konkurssiin päätyneen Lievestuoreen sulfiittiselluloosatehtaan jätevesien haitallisia aineita sisältävän kuitulietteen läjitysalueen peittämisen ja jälkihoidon, jonka tavoitteena on vähentää alueen aiheuttamia ympäristöhaittoja ja –riskejä.

Haja-asutuksen jätevesineuvonnalla edistetään huhtikuussa 2017 voimaan tulleiden ympäristönsuojelulain (527/2014) 16 luvun muutoksen ja uuden talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annetun valtioneuvoston asetuksen (157/2017) toimeenpanoa. Toimeenpanoaikaa siirrettiin 31.10.2019 asti. Avustukset kohdennetaan järjestöille ja muille yhteisöille hankkeisiin, jotka toteutetaan yhteistyössä kuntien kanssa. Neuvontaa ja koulutustilaisuuksia järjestetään eri puolilla maata, ja asiasta tiedottamiseen kiinnitetään erityistä huomiota.